

IMPACTUL MIGRAȚIEI FORȚEI DE MUNCĂ ASUPRA REPUBLICII MOLDOVA: ASPECTE DEMOGRAFICE ȘI ECONOMICE

Dr. hab. Alexandru STRATAN

Dr. Galina SAVELIEVA

Cerc. șt. Vera COTELNIC

Institutul de Economie,

Finanțe și Statistică al AȘM

IMPACT OF WORKFORCE MIGRATION ON THE REPUBLIC OF MOLDOVA: DEMOGRAPHICAL AND ECONOMICAL ISSUES

Emigration from Moldova is the main feature of social and economic landscape of the country and must be seen in close connection with the question of development and future of the country, the effects on the economy depending on the number and importance of jobs and occupations of migrants, the structure of the branches of national economy and policy effectiveness in labor. The factors behind leaving to work abroad are almost exclusively economic, the lack of opportunities to earn income citizens living necessary for working in Moldova. In this context, the main reason for migration was the lack of jobs, followed by low wages, and is a long distance and family reintegration etc.

I. Aspect demografic

Restructurarea economiei naționale în urma tranziției la economia de piață, întreprinsă la sfârșitul anilor 1980 și începutul anilor 1990, înrăutățirea bruscă a situației social-economice în țară, sărăcirea populației etc., a condus la intensificarea proceselor migraționiste cu accentul pe deplasările în masă în căutarea unui loc de muncă, mai cu seamă a unei părți impunătoare din populația rurală, inclusiv cea tânără, dacă nu în exteriorul țării, atunci, cel puțin, de la sate spre orașe. În Republica Moldova, acest proces durează în continuu. O mare parte a cetățenilor, fiind lipsită de posibilitatea de a fi angajată cu un salariu decent, pentru a-și satisface necesitățile cu venitul din activitatea economică, ia calea migrației în vederea căutării unui loc de muncă. Această deplasare a forței de muncă este văzută drept o soluție de rezolvare a mai multor probleme, dar înainte

de toate urmărindu-se asigurarea unui trai decent și a unei calități mai bune de viață, sănătate, educație etc.

În anii 2000-2011, indicatorii privind ocuparea forței de muncă s-au înrăutățit considerabil. A scăzut ponderea populației antrenate în economia națională de la 41,6% până la 32,96%. S-a redus și rata de ocupare a populației de la 54,8% până la 39,4%. Concomitent, s-a diminuat ponderea populației economic active de la 45,4% până la 35,3%, în paralel cu creșterea populației economic inactive de la 54,6% până la 64,7% din totalul populației.

Pe fundalul schimbărilor semnificative în domeniul ocupației, se înregistrează o tendință considerabilă de creștere a fluxului migraționist a forței de muncă. Potrivit Anchetei Forței de Muncă, numărul persoanelor declarate plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru în anul 2000, a crescut de la 138,5 mii la 394,5 mii în anul 2005, ceea ce e de 2,85 ori mai mult față de anul 2000. O scădere a acestui flux s-a înregistrat în 2006 – până la 310,1 mii persoane, deoarece România la acel moment se afla în stadiu de pregătire pentru aderarea la UE, fapt ce a restrâns regimul de vize pentru cetățenii Republicii Moldova. Însă, în anul 2007, fluxurile migraționiste s-au dovedit a fi deja într-o ușoară creștere (335,6 mii). Pe parcursul anilor (2008-2009), în perioada crizei financiare, a fost înregistrată o scădere a numărului migraților, de la 309,7 mii în 2008, la 294,8 mii în 2009, sporindu-se numărul lor în anii 2010-2011.

Totodată, este necesar de menționat că în pofida unor prognoze privind întoarcerea în masă a migraților în țară în perioada crizei mondiale (2008-2009), acest fapt nu s-a confirmat. În 2008 numărul migraților în căutarea unui loc de muncă a scăzut cu 7,7% față de nivelul anului 2007, pe când în anul 2009 s-a diminuat doar cu 4,8% față de nivelul anului precedent. Însă în anii următori a fost înregistrată o ușoară creștere a numărului migraților.

Fluxurile migraționiste ale forței de muncă au fost observate în perioada de criză financiară, care a redus semnificativ rata de ocupare a forței de muncă (de la 45,4% în 2005, la 38,5% în 2010). În același timp, s-au redus oportunitățile de angajare, fapt ce a condus la creșterea ratei șomajului de la 4,0% în 2008, la 7,4% în 2010 și la reducerea săptămânii de lucru, în medie, cu 1 oră, ceea ce a avut un impact deosebit de puternic practic în toate ramurile economiei naționale.

Astfel, la nivel național s-a înregistrat o descreștere a veniturilor medii disponibile pe cap de locuitor cu 1,7%, însoțită de descreșterea esențială

Caracteristica nivelului de ocupare a populației în perioada 2000-2011

Indicatori	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total populația, mii pers.	3639	3631	3623	3612	3603	3595	3585	3577	3570	3566	3562	3559,5
Populația economic activă, mii pers.	1655	1617	1615	1474	1432	1422	1357	1314	1303	1265	1265	1258
în % față de populația total	45,4	44,8	44,5	40,8	39,7	39,5	37,8	36,7	36,5	35,5	34,7	35,3
Total populația economic inactivă	1984	2014	2008	2138	2171	2173	2228	2263	2267	2301	2327	2302
în % față de populația total	54,6	55,6	55,5	59,2	60,3	60,5	62,2	63,3	63,6	64,5	65,3	64,7
Populația economic activă, 15 ani și peste, mii pers.	1654,7	1616,6	1615	1473,6	1432,5	1422,3	1357,2	1313,9	1302,8	1265,3	1235,4	1257,5
Populația ocupată în economie, mii pers.	1515	1499	1505	1356	1316	1319	1257	1247	1251	1184,4	1143,4	1173,5
în % față de populația total	41,6	41,2	41,5	37,5	36,5	36,6	35,0	34,8	35,0	33,2	32,1	32,96
Populația economic inactivă, 15 ani și peste, mii pers.	1109,4	1175,9	1208,5	1380,5	1448,6	1088,6	1576,0	1617,9	1639,0	1693,1	1733,3	1717,6
Rata de activitate, %	54,8	57,9	57,2	51,6	49,7	49,0	46,3	44,8	44,3	42,8	41,6	42,3
Rata de ocupare, %	54,8	53,7	53,3	47,5	45,7	45,4	42,9	42,5	42,5	40,0	38,5	39,4
Rata șomajului, %	8,5	7,3	6,8	7,9	8,1	7,3	7,4	5,1	4,0	6,4	7,4	6,7
Persoanele plecate peste hotare la lucru sau în căutare lucru, pers.	138,3	172	231,0	291,0	345,3	394,5	310,1	335,6	309,7	294,8	311,0	316,9
Inclusiv în totalul populației inactive, %	12,5	14,6	19,1	21,1	15,9	18,2	13,9	20,7	18,9	17,4	17,9	18,4

Sursa: www.statistica.md

– cu 24,6% – a veniturilor din activitate individuală agricolă. În consecință, impactul inițial al crizei a înregistrat o pierdere a nivelului bunăstării, în urma pierderilor veniturilor din activitate salarizată și pierdere a veniturilor din activitatea individuală agricolă.

Prima plecare masivă a cetățenilor moldoveni la lucru peste hotare a început în 1998, după declanșarea crizei financiare în Rusia, care a avut urmări și în Republica Moldova.

Emigrarea din Moldova reprezintă principala caracteristică a peisajului social și economic al țării

și trebuie privită în strânsă legătură cu problema dezvoltării și a viitorului țării, efectele asupra economiei depinzând de numărul și importanța slujbelor și ocupațiilor emigranților, de structura pe ramurile economiei naționale și de eficacitatea politicilor în domeniul forței de muncă. Factorii care au determinat plecarea la muncă peste hotare sunt aproape în exclusivitate de natură economică, reprezentați de lipsa oportunităților de a câștiga venituri necesare pentru trai activând în Moldova. În acest context, principalul motiv al emigrării a fost deficitul locurilor de muncă, urmat de salariile mici, la o distanță

foarte mare fiind reintegrarea familiei etc.

Altfel spus, *costul relativ mic al forței de muncă în orașele mici și în localitățile rurale* în comparație cu alte țări din regiune constituie unul din factorii stimulatori pentru emigrarea în afară țării, în scop de supraviețuire, prevenirea și diminuarea sărăciei, inclusiv în rândul populației ocupate. În anul 2008, bunăoară, salariul mediu lunar în economia națională a constituit 2 530 lei/230 dolari SUA, ceea ce este de 3,1 ori mai puțin decât în Rusia, de 1,9 ori mai puțin decât în Belarus și 1,6 de ori decât în Ucraina. În anul 2010, salariul a constituit 2 972 lei /244 dolari SUA, sau cu 8,2% mai mult față de anul precedent, pe când în România, în 2010, salariul mediu a constituit peste 370 dolari SUA. În același an, în Ucraina salariul mediu a fost de 350 dolari SUA, Belarus – 360 dolari SUA, Italia – 3016 Euro, SUA – 5 500 dolari SUA. Salariul mediu în țările Baltice a constituit mai mult de 650 dolari SUA, fiind de 5 ori mai mare față de cel înregistrat în Republica Moldova.

Actualmente, emigrația forței de muncă se numără printre factorii principali care modelează evoluțiile economice, sociale și politice din Republica Moldova și va rămâne la fel de importantă în viitorul previzibil. În domeniul economic, rolul central al emigrației este demonstrat de faptul că circa 20% din resursele de muncă activează în afara granițelor țării, iar veniturile transferate de muncitorii emigranți echivalează cu circa 30% din PIB.

Emigrarea unei părți considerabile de persoane cu studii vocaționale denotă cererea ridicată pentru emigranți cu anumite calificări și deprinderi profesionale. Pentru moment, acest fenomen ia amploare și se extinde practic în toate țările lumii, fiind influențat de procesele de globalizare, care reprezintă o etapă modernă de internaționalizare a activității economice.

Analiza proceselor ce se desfășoară în societate demonstrează că Republica Moldova se include tot mai intens în procesul de transnaționalizare prin migrația forței de muncă, care are consecințe atât pozitive, cât și negative asupra calității vieții populației țării. Efectele pozitive provin din faptul că peste 20% din veniturile recepționate de la emigranți sunt

economisite în sistemul bancar, fiind o sursă majoră de valută străină, au implicații fundamentale asupra creșterii economice, a balanței de plăți și pieței muncii. Potrivit Băncii Centrale din Federația Rusă, de exemplu, prin sistemele de transfer al banilor, în anul 2011 în Moldova au fost remiși circa 1,64 miliarde de dolari, sau cu 22,36% mai mult în comparație cu anul 2010, când volumul de remitențe a constituit 1,34 miliarde de dolari.

Analizând datele din Tabelul 2, vom observa că în anul 2007, înaintea crizei mondiale, în Moldova au intrat prin intermediul băncilor 1,437 mil. dolari SUA, pe când în 2010, au intrat 1,244 mld. de dolari, sau cu 5,24% mai mult față de anul 2009.

Un alt rezultat benefic al migrației este cel educațional, care se manifestă prin schimbarea gândirii și comportamentului economic al tinerei generații și adaptarea acesteia la noile condiții ale economiei de piață. În sfârșit, nu poate fi ignorat faptul că o bună parte din emigranții pe termen lung se întorc de peste hotare cu o mentalitate schimbată. Ei vor să fie activi, independenți, și-au format o nouă cultură a muncii, doresc să inițieze afaceri și să participe la dezvoltarea societății după modelele pe care le-au văzut peste hotare.

Unul dintre aspectele negative ale migrației forței de muncă, specifice Republicii Moldova, este faptul că o bună parte din populația ce emigrează sunt specialiști înaltă calificare, cu studii superioare și care nu mai doresc să revină în țară. Alte aspecte negative ale migrației constituie efectele ei nefavorabile asupra țării de origine, precum: diminuarea potențialului resurselor umane, diminuarea forței de muncă mai bine pregătite, reducerea veniturilor la bugetul statului, investiții în capital uman nevalorificate în țară și, nu mai puțin importante, sunt cele ce țin de divorțuri, copii neșcolarizați, needucați în sânul familiei etc.

Deci, evident, Republica Moldova se transformă treptat într-un „producător de șomeri” și un furnizor de forță de muncă ieftină, dar calificată, pentru țara gazdă. Mai mult ca atât, calitatea factorului uman plecat peste hotare, de cele mai multe ori, degradează, deoarece emigranții sunt antrenați în munci

Tabelul 2

Evoluția transferurilor bănești din străinătate de către persoanele fizice și ponderea lor în PIB pe anii 2001-2010

Indicatorii	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Remitențe, mil. dolari SUA	242	323	484	701	915	1176	1437	1244	1182	1244
Ponderea remitențelor în PIB, %	16,40	19,40	24,40	27,00	39,60	35,00	32,70	27,00	21,74	21,41

Sursa: rapoartele anuale ale BNM

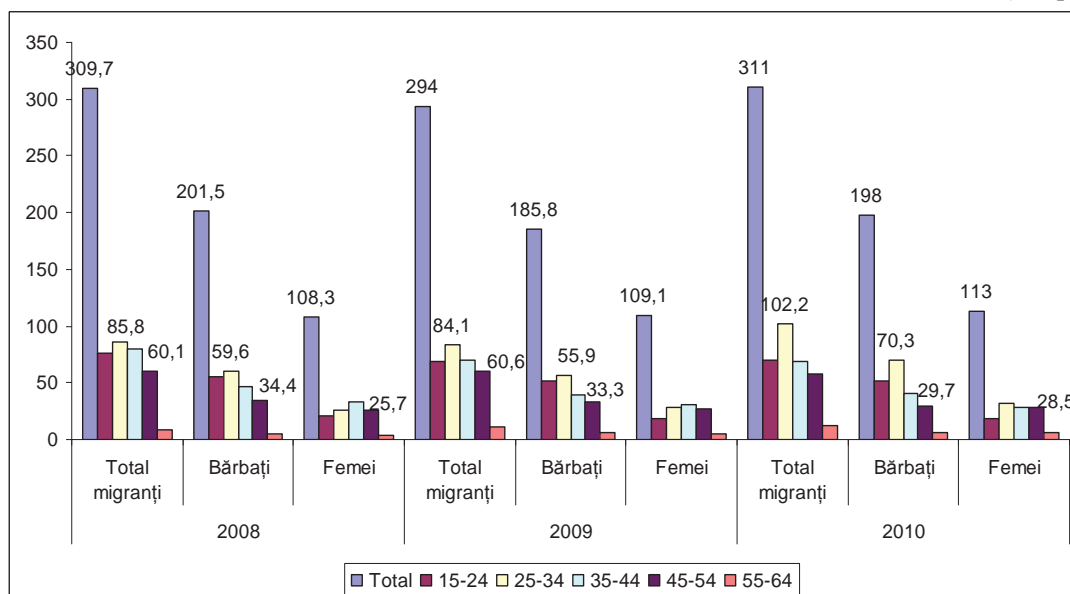

Fig. 1. Repartizarea migranților conform vârstei și sexului în anii 2008-2010
 Sursa: BNS „Anuarul statistic al Republicii Moldova”, Chișinău, 2010, pag.64

pentru care ei sunt supracalificați (cel mai frecvent, construcțiile, în cazul bărbaților și serviciile menajere, în cazul femeilor).

Potrivit Anchetei Forței de Muncă, în anul 2010 numărul persoanelor declarate plecate în alte țări la lucru sau în căutarea unui loc de muncă a fost de 311,0 mii (cu 17 mii persoane mai puțin față de 2009), ceea ce constituie 13,4% din populația inactivă de 15 ani și peste, circa două treimi din acestea fiind bărbați, persoanelor plecate din localitățile rurale revenindu-le 70,9%. Peste o jumătate din lucrătorii emigranți au vârsta sub 30 ani și 77,3% au mai puțin de 45 ani, ceea ce înseamnă că lucrătorii din primul grup de vârstă au plecat din țară, fiind cel mai valoros contingent în aspectele socio-demografice și economice. De regulă, forța de muncă necalificată pleacă în căutarea unui loc de muncă provizoriu, iar forța de muncă cu o calificare înaltă – pentru a-și găsi un loc de muncă permanent. Situația similară a fost observată și în anul 2011: numărul persoanelor declarate plecate în alte țări la lucru, sau în căutarea unui loc de muncă a fost de 316,9 mii (cu 5,9 mii persoane mai mult față de 2010), dintre care 64,5% au constituit bărbații și 70,7% – persoanele plecate din localitățile rurale.

Este necesar de menționat faptul că pe moment în țară lipsește informația deplină privind fluxul migraționist, ceea ce frânează evaluarea impactului migrației, datele ce țin de migrația populației variază de la caz, la caz, lipsesc datele în aspect teritorial etc. Subliniem însă că numărul migranților la mun-

că, estimat de Biroul Național de Statistică, se referă doar la acei migranți, care se aflau peste hotare și care erau membri ai unor gospodării din Republica Moldova. Nu sunt incluse persoanele care au emigrat la muncă peste hotare, iar ulterior s-au stabilit acolo definitiv cu întreaga familie. Acest fapt explică într-o anumită măsură datele neoficiale referitoare la migranți, potrivit cărora numărul acestora este de circa 1 milion.

Cercetarea „Migrația forței de muncă”, realizată de Biroul Național de Statistică în trimestrul II al anului 2008, relevă că 61,4% lucrează în Federația Rusă, 28,8% în țările Uniunii Europene (UE 27) și 9,8% în alte țări decât cele menționate. În comparație cu migrații din Rusia, cei din țările UE sunt mai în vârstă, au nivel de studii mai ridicat iar, până la plecarea peste hotare, o bună parte din ei aveau un loc de muncă. 90 la sută din migranți au plecat pentru prima dată la muncă peste hotare în ultimii 6 ani. Astfel, perioada medie pe care a petrecut-o un migrant peste hotare (inclusiv revenirile acasă pe un termen scurt) a fost de 2,1 ani. Datele cercetării atestă că femeile s-au aflat peste hotare o perioadă mai îndelungată decât bărbații – 2,3 ani față de 2,0 ani.

Așadar, Republica Moldova reprezintă o sursă de forță de muncă pentru țările CSI, precum și pentru cele ale UE. Direcțiile de deplasare diferă semnificativ în funcție de sexul migrantului. Bărbații se orientează către țările CSI (76%), în mare parte spre Federația Rusă (71%). Femeile migrante, deși în cea

mai mare parte activează în Rusia (38%), comparativ cu bărbații (8%), lucrează într-o pondere mai mare în Italia (36%), Israel și Turcia. Deși țările CSI se află în topul preferințelor migranților din toate categoriile, migrații din zonele rurale în mod special se orientează spre această direcție specifică. Migrații cu un nivel de educație mai înalt se orientează către țările UE.

Cea mai relevantă variabilă, care necesită o analiză mai aprofundată, este variabila vârstei. Din datele prezentate în Figura 1, observăm că majoritatea migranților sunt persoane cu vârsta cuprinsă între 15 și 54 ani, ceea ce, practic, coincide cu populația de vârstă fertilă – 15-49 ani.

Din analiza comparativă a migranților după sex, se observă că în pofida faptului că numărul femeilor este mai mic, oricum, acestea sunt pe larg implicate în procesul emigrărilor în scop de muncă, deși într-o măsură mai mică față de bărbați. Ponderea bărbaților migranți în anul 2010 a constituit 63,7%, față de 36,3% la femei, pe când în anul 2008 acești indici erau de 65,1% și respectiv 34,9%. Vârsta medie a unui migrant este de 35 ani, contingentul masculin fiind mai tânăr, cu o medie de 34 ani, comparativ cu media de 37 ani a femeilor. Cea mai mare parte dintre emigranți – 22,4%, sunt persoanele cu cel mai sporit potențial reproductiv, cu vârsta între 15 și 24 ani, și 32,9% cu vârsta între 25 și 34 ani.

Prin urmare, structura pe vârste a emigranților, și anume preponderența persoanelor de cea mai activă vârstă reproductivă, ar putea fi o amenințare

pentru reproducerea populației, deoarece persoanele absente din țară nu pot contribui la procesele de natalitate.

Un factor nu mai puțin important, care a determinat plecarea la muncă peste hotare, este reintegrarea familiei. Deși-i valabil pentru toate grupele de vârstă, este invers proporțional ca frecvență în corelație cu vârsta. Mai exact, acest motiv are o importanță mai mare pentru tineri (3,2% migranți sub 24 ani) și scade în importanță în grupele mai în vârstă.

Dacă e să analizăm migrația populației în profil teritorial, atunci putem constata că ponderea cea mai mare de migranți revine celor stabiliți cu traiul în municipiul Chișinău și în zona de centru, fiind urmați de cei din zonele de sud și nord ale republicii.

Ponderea cea mai însemnată din rândul acestora în anul 2010 o dețineau persoanele cu vârsta cuprinsă între 25-34 ani (70,5%) din mediul rural și 31,7% din mediul urban, fiind urmați de cei cu vârsta cuprinsă între 15-24 ani – 57,3% din mediul rural, pe când în mediul urban acest indice este de 12,3% etc.

După cum vedem, structura populației plecate la muncă peste hotare este diferită în mediul urban și cel rural. Mediul rural alimentează fluxurile migratorii: 70,9% din migranți aveau domiciliu în mediul rural, pe când cei din mediul urban au constituit doar 29,1%, în anul 2010. Acești indici sunt în creștere față de anul 2008, unde migrații din mediul rural au constituit 68,4% față de 31,6% din (mediul urban).

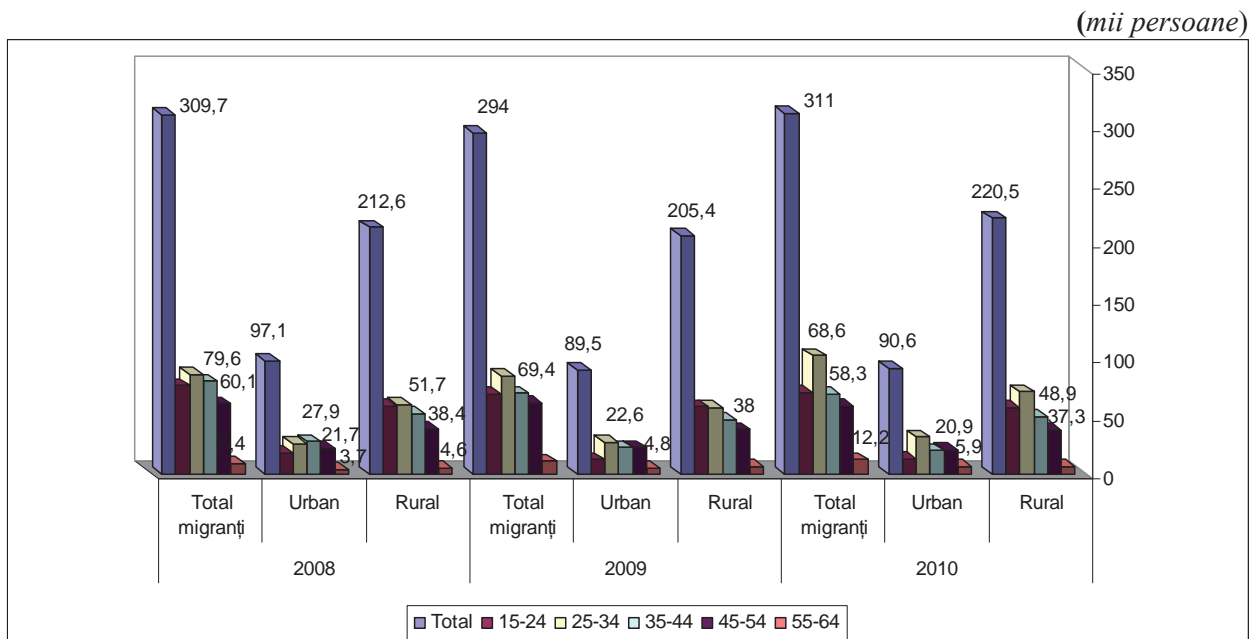

Fig. 2. Persoane plecate la muncă peste hotare după vârstă și mediu de reședință în anii 2008-2010
Sursa: BNS „Anuarul statistic al Republicii Moldova”, Chișinău, 2010, pag.64

Locuitorii din mediul urban au decis să plece peste hotare mai degrabă pe motive de remunerare scăzută a muncii (55%), și mai puțin pe motiv de șomaj (42%), pe când în mediul rural situația este inversă: șomajul a determinat plecarea a 56% migranți, iar 41% au plecat din motivul salariilor mici.

Datorită ponderii înalte a persoanelor tinere, plecate peste hotare în căutarea unui loc de muncă, în ultimii ani s-a înregistrat o reducere considerabilă a numărului de căsătorii, a numărului de copii nou născuți, în același timp fiind înregistrată creșterea numărului de divorțuri. Spre exemplu, rata nupțialității în anul 2011 a constituit 7,3 căsătorii la 1 000 locuitori, numărul căsătoriilor fiind în scădere cu 2,2%, iar rata divorțialității alcătuită 3,1 divorțuri la 1 000 locuitori, numărul divorțurilor fiind în scădere cu 3,3% față de anul 2010.

Emigrarea este un fenomen demografic care contribuie direct la reducerea numărului populației prin depopularea mecanică. Totuși, deși pare mai puțin evident, acest fenomen are impact și asupra mișcării naturale a populației, prin efectele pe care le are asupra reproducerii populației, de această dată influențând un proces demografic de intrare – natalitatea. Analiza impactului pe care emigrația l-a avut asupra aspectului demografic, cel al reproducerii populației, completării și reînnoirii resurselor umane ale Moldovei pe viitor, și, în consecință, dezvoltării potențialului economic, demonstrează că în urma emigrării femeilor în vârstă fertilă în ultimii zece ani, 2002-2011, Moldova a devenit mai săracă în copii cu peste 34,7 mii născuți potențiali în acest interval (ponderea femeilor în vârstă de 25-44 ani a constituit 55,4% din femeile plecate la lucru în anul 2011). Se poate presupune că Moldova a pierdut în această perioadă prin emigrare circa 88 la sută din numărul de născuți-vii înregistrat în anul 2011 (39,2 mii născuți-vii în anul 2011).

Dezechilibrele din ultimii ani, generate de perioada de tranziție, au aprofundat diferențierea socială, șomajul, migrația, inaccesibilitatea populației la serviciile de sănătate, educație, sociale etc. În urma acestor procese, s-a înrăutățit și starea demografică: s-a diminuat speranța de viață, este la nivel scăzut natalitatea și, în pofida creșterii acesteia în ultimii ani, nivelul ei nu asigură reproducerea simplă a populației. În plus, se mai păstrează și nivelul înalt de mortalitate, ceea ce duce la sporul negativ în ultimul deceniu.

Procesele demografice negative, inclusiv procesele de depopulare, speranța de viață la nivel mai redus decât în țările UE și cele vecine, îmbătrânirea

demografică, fluxurile migraționiste sunt amenințări reale pentru securitatea demografică a Republicii Moldova. Situația demografică afectează latent dezvoltarea social-economică a regiunilor și a țării în întregime, constituind o problemă importantă.

Migrația de muncă reprezintă o amenințare pentru reproducerea populației din două aspecte: ca migrație temporară și ca potențială migrație permanentă. Migrația permanentă afectează structura demografică a populației Republicii Moldova, întrucât emigrează în special persoanele tinere. Micșorarea efectivului de persoane de vârstă reproductivă, care nu vor mai contribui la reproducerea populației Republicii Moldova, duce la procesul de îmbătrânire a populației țării, creșterea sarcinii demografice, care se realizează și așa prin procesele mișcării naturale. În plus, migrația permanentă a persoanelor tinere afectează negativ economia, pe de o parte, prin pierderea forței de muncă, iar pe de altă parte, prin faptul că aceasta nu se compensează cu remitențe.

Migrația se răsfrânge asupra nașterilor în primul rând prin micșorarea contingentului de vârstă reproductivă, fie temporar – și atunci putem presupune că nașterile amânate din cauza absenței din țară vor fi compensate pe viitor, fie permanent, în cazul migranților de muncă care se vor stabili peste hotare – și atunci potențialul reproductiv al acestora va fi realizat deja în alte țări. Pe lângă factorii obiectivi, pot favoriza decizia de a renunța sau amâna nașterea copilului absența din țară, separarea de soț, prevalarea altor priorități (cele de câștig), dificultăți în întemeierea familiei (pentru migranții necăsătoriți).

Migrația de muncă s-ar putea solda, de rând cu importul de valori materiale, cu importul unor norme, valori occidentale, printre care și preluarea comportamentului nupțial și reproductiv specific țărilor vestice care se caracterizează prin vârstă mai târzie a căsătoriei și nașterii, precum și familia cu 1 sau cel mult 2 copii.

Un mijloc de compensare a emigrației este repatrierea și imigrarea populației. Făcând o analiză a imigranților stabiliți cu traiul în Republica Moldova în ultimii zece ani, remarcăm faptul că, practic anual, acest indice este în creștere. Dacă în 2001 în țară au imigrat 1 293 persoane, apoi în 2010 acest indice a constituit 2 512 persoane, dintre care 140 persoane au primit viză de reședință permanentă, iar pe o perioadă limitată de timp – 2 372 persoane.

În funcție de sex, menționăm că numărul bărbaților imigranți de la an la an este în continuă creștere, înregistrând în 2010 performanțe față de femeile imigrante, reprezentând 63,7% față de total. După

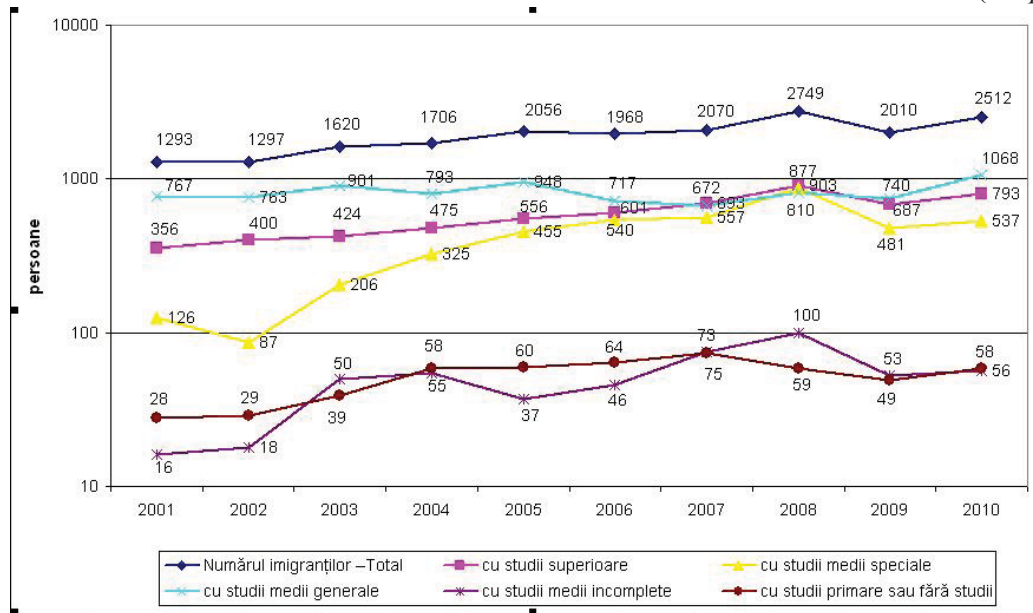

Fig. 3. Caracteristica socio-demografică a imigranților conform nivelului de studii

Sursa: BNS „Anuarul statistic al Republicii Moldova”. Chișinău, 2010, pag. 64.

scopul sosirii, în 36,0 % de cazuri este vorba de imigrație de familie, în 32,4% – de muncă, iar 31,6% – de studii.

Astfel, analiza caracteristicii socio-demografice a imigranților conform nivelului de studii arată că, dacă în anul 2001 în țară imigrau persoane cu nivelul de studii medii generale circa – 60%, superioare – 27,5%, ș.a., apoi în ultimii ani se observă că ponderea celor cu studii medii generale a diminuat în favoarea celor cu studii superioare, constituind în anul 2010 – 42,5% și respectiv – 33,4%, fiind urmată de cei cu studii medii speciale – 21,4%.

În temeiul datelor statistice din ultimii ani (tabelul 3), se constată că numărul imigranților din populația unor țări cum ar fi Ucraina, Turcia, Rusia, România și Israel este în permanentă creștere. Aceasta dovedește că în ultimii ani în țară activează un număr mai mare de agenți economici cu proprietate mixtă, fapt ce ne dă posibilitatea de a crea mai multe locuri noi de muncă, cu angajarea ulterioară și a cetățenilor moldoveni, ceea ce ar putea duce la reducerea migrației forței de muncă.

Din numărul total al imigranților sosiți în Moldova în anul 2010, ponderea cea mai mare le revine imigranților sosiți din Israel – 19,2%; ucraineni – 14,9%, ruși – 11,6%, turci – 11,4% români – 12,3% etc. Din tabelul 3, se observă că din totalul persoanelor care au sosit în Republica Moldova a fost în creștere numărul persoanelor de vârstă pensionară (de exemplu, în anul 2008 în raport cu anul 2007 numărul pensionarilor s-a majorat de 1,6 ori), ceea

ce, evident, contribuie la aprofundarea procesului de îmbătrânire demografică în republică.

Un alt aspect al situației demografice ține de eventualitatea sporirii tensiunii sociale, prin schimbarea structurii populației după componenta „naționalitatea”, cauzată de imigrarea în țară a reprezentanților a peste 100 de naționalități.

Acest fapt atestă stabilirea unui model internațional al proceselor migraționiste în Republica Moldova. Procesul de globalizare intensă a dus la faptul că în societatea contemporană practic nu există etnii endogame, căsătoriile etnic mixte fiind considerate la fel de obișnuite cum sunt căsătoriile între persoanele cu statut social diferit etc. Datorită căsătoriilor mixte etnia se dezvoltă într-un echilibru dinamic cu mediul înconjurător format din alte etnii. Astfel, căsătoriile etnic mixte au o influență deosebită asupra proceselor etnogenetice și duc la formarea unor comunități etnice distincte.

Evident, imigranții care au sosit în Republica Moldova pot contribui la modificarea etnică a populației băștinașe. Totodată, persoanele sosite din Turcia, Iordania, Siria etc., care au altă credință, pot influența într-o anumită măsură crearea unei tensiuni sociale în viitor (de exemplu, în anul 2010 persoanele de naționalitate arabă și turcă au constituit 31,6% din numărul total al imigranților, dintre care 12,2% au sosit cu scopul imigrației de familie, 64,1% la studii și 23,7% la muncă. Nu este exclus faptul că pe parcursul studiilor sau perioadei de ac-

Caracteristica imigranților după sex, cetățenie și scopul sosirii pentru perioada 2001-2011

persoane

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Numărul imigranților-total	1293	1297	1620	1706	2056	1968	2070	2749	2010	2512	2704
Dintre care:											
- bărbați	955	963	1167	1224	1421	1320	1437	1876	1318	1726	...
- femei	338	334	453	482	635	648	633	873	692	786	...
- copii până la 16 ani	22	45	18	20	45	43	20	43	28	33	...
- pensionari	36	40	40	30	30	71	70	109	84	69	...
Scopul sosirii:											
- imigrație de familie	323	313	429	551	648	695	847	1100	906	905	854
- la studii	679	620	686	615	672	445	221	513	514	794	720
- la muncă	291	364	505	540	731	828	1002	1136	590	813	865
- alte motive	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	265
Imigranții sunt cetățenii țărilor:											
Bulgaria	48	46	100	70	86	75	48	45	28	43	21
China	23	23	8	13	13	23	13	16	8	23	21
Iordania	112	73	39	52	33	20	9	13	7	3	8
Israel	38	40	68	90	94	72	56	183	278	482	455
Kazahstan	31	14	22	23	26	19	9	21	14	17	18
Palestina	12	11	4	1	-	1	-	-	-	-	-
România	99	64	79	83	111	171	197	353	186	309	360
Rusia	52	73	121	152	168	182	256	300	230	294	240
Siria	215	243	197	153	101	43	31	36	34	34	34
SUA	56	71	91	85	111	112	90	56	39	59	75
Sudan	38	24	39	26	19	5	4	4	3	4	3
Turcia	110	180	196	273	462	443	462	514	224	287	266
Ucraina	224	196	321	283	393	354	394	579	436	375	384
Altor țări	235	239	335	402	439	448	501	629	523	582	819
Sursa: www.statistica.md											

tivitate în țară unele dintre aceste persoane vor crea familii mixte și vor rămâne la locul de trai permanent, extinzând numărul diasporelor existente sau creând, respectiv, noi diaspore.

Concluzii asupra proceselor migraționiste
Deplasările în masă ale populației Republicii Moldova în căutarea unui loc de muncă reprezintă o anumită amenințare pentru asigurarea securității demo-socio-economice a țării. Fenomenul migraționist contribuie la deformarea structurii populației și a pieței forței de muncă, destrămarea familiilor, sporirea cheltuielilor publice pentru sistemele de sănătate, de protecție socială etc. În urma fluxurilor migraționiste se reduce numărul și calitatea forței de muncă, se modifică structura populației pe vârste, se micșorează lent efectivul populației de vârstă reproductivă, dat fiind faptul că în această categorie de vârstă intră generațiile născute după anul 1990. Întrucât două treimi din migranți sunt din localitățile rurale, în aceste localități se observă, în general, lipsa bărbaților în vârstă aptă de muncă. Și dimpotrivă, în localitățile din regiunea de sud, specificul căreia este preponderența femeilor în câmpul muncii, se observă lipsa femeilor în vârstă aptă de muncă – vârstă reproductivă.

Se reduce numărul de femei în vârstă de 15-24 ani. Potențialul reproductiv în această perioadă se menține datorită contingentelor numeroase născute înainte de anul 1990. Pe fondalul unei reduceri semnificative a natalității, se amplifică fenomenul îmbătrânirii populației. Respectiv, se modifică structura populației în favoarea vârstnicilor – 60 de ani și mai mult (începând cu 1990, coeficientul de îmbătrânire este permanent în creștere și în anul 2011 a atins 14,8 la sută), populația țării îmbătrânește și aceasta necesită reexaminarea modelului de dezvoltare social-economică. Situația dată are consecințe negative pentru dezvoltarea demo-socio-economică a țării.

Potrivit prognozelor savanților din țară și de peste hotare, numărul populației Republicii Moldova în perioada următoare va fi în scădere, dat fiind faptul că efectivele reduse ale populației de vârstă fertilă nu vor fi în stare să asigure un astfel de număr de nașteri care ar contribui la creșterea populației. În scopul realizării completitudinii ample a migrați-

ei este necesară preocuparea de cercetarea structurii forței de muncă, prin prisma fenomenelor demografice, atât în situația curentă, cât și dintr-o perspectivă previzibilă, orientate pe categorii de vârste, în funcție de prognozele demografice.

Totodată, pentru integrarea imigranților în societate, precum și pentru respectarea drepturilor tuturor etniilor în Republica Moldova, la nivel de stat, se impune elaborarea unei concepții care ar contribui la o dezvoltare egală între etnii, inclusiv și protecția socială a cetățenilor independent de apartenența după naționalitate. În acest context, obiectivul important va consta în asigurarea sustenabilității financiare a sistemului de pensionare, precum și a asistenței sociale în Republica Moldova.

Astfel, migrația forței de muncă are consecințe negative pentru țara noastră, inclusiv în domeniul socio-economic, demografic, politic, cultural etc., ceea ce necesită politici statale speciale și cercetări aprofundate complexe în acest domeniu.

Bibliografie

1. *Anuarul statistic al Republicii Moldova*, Chișinău, BNS, 2010, pag.64.
2. Biroul Național de Statistică, *Ancheta Forței de Muncă*, 2011, www.statistica.md, 2011.
3. Biroul Național de Statistică, *Migrația forței de muncă*, Chișinău, Statistica 2008, pag. 8.
4. Biroul Național de Statistică, *Forța de muncă în Moldova – ocupare și șomaj*. 2009, Chișinău, Statistica, 2010.
5. Matthias Luecke, Toman Omar Mahmoud, Andreas Steinmayr, *Migrația Forței de Muncă și Remitențele în Moldova: avântul a luat sfârșit?*, Organizația Internațională pentru Migrație, www.iom.md, Chișinău 2009, pag. 38.
6. Matthias Lücke, Toman Omar Mahmoud, Pia Pinger, *Modele și tendințe ale migrației și remitențelor în Republica Moldova*, Organizația Internațională pentru Migrație, Chișinău 2007, pag. 46.
7. Banca Națională a Moldovei, *Raportul anual*. Chișinău, 2012. www.bnm.md.
8. D.Cheianu-Andrei, R.Gramma, S.Milicenco, V.Prițcan, V.Rusnac, D.Vaculovschi. *Studiu calitativ Necesitățile specifice ale copiilor și vârstnicilor lăsați fără îngrijirea membrilor de familie plecați peste hotare*. MMPSFC, OIM, Agenția Cehă pentru Dezvoltare, UNFPA, CEP USM, Chișinău, 2011, 251 p.